

VI. TÖPRENGÉS

Szó sincs róla, hogy század eleji struktúrákat kényszerítsünk század végi társadalmi-gazdasági életünkre. Ámbár a munkanélküliség, a kivándorlás és a mezőgazdasági termelés alacsony színvonala század eleji helyzetre emlékeztet. Példáért talán ma sem lesz szégyen odamennünk, ahol a hajdani szövetkezeti mozgalom élharcosai keresték akkor: Hollandiában, Dániában, Skandináviában, Kanadában és az Egyesült Államokban. Nézzünk szét a mai világban, mint ahogyan a maga korában Széchenyi, Károlyi, Balázs Ferenc és Ürmösi József tette, és azután nézzünk szembe a mi mai, itthoni helyzetünkkel! Kinek van szüksége társulásra, szövetkezésre? Kézenfekvő a válasz: a gyengéknek, a munkára erőtlen, eszköztelen, pénztelen öregeknek és betegeknek. De hát a mai piaci szabadverseny nem jótékonyági alapelvek szerint működik, itt nyereséges vállalkozásokra van szükség — mondja a közgazdász. Nem jótékonyági intézmény a világpiac, márpedig ez diktál.

Ebben a vitában nem lehetek döntőbíró, de megpróbálok érvelni:

1) A tagosítatlan nadrágszj-parcellák, amelyek a megművelt határt tarkítják, akadályozni fogják a farmereket a gépesített és kémizált termelésben.

2) Nemcsak a parlagon maradt földek tulajdonosai mennek tönkre, de ez falvaink pusztulását is jelenti.

3) Ne add, Isten, hogy a bevetetlenül maradt földekre, üresen maradt falvainkba a „mentőakció” meghozza az új honfoglalókat. Akkor az új szomszédokkal mit kezd majd a farmer úr? Arra nem gondolt, hogy mások fogják vezetni az újonnan benépesített falvakat, és ők persze, hogy társultan, fejlett módszerekkel, korszerű gépekkel fognak dolgozni, mert erre ők kapnak segítséget, mivel ez nemzetmentési feladat lesz számukra, de nem nekünk. Ne feledjük el: a parlagon hagyott földek megvásárlásánál az államnak van előjoga és az élni fog vele. De hát ki szervezze meg ezeket a szövetkezeteket? A történelmi tapasztalat azt mutatja, hogy népünk mindig elvárta a felülről jövő kezdeményezést, akkor is, ha idegenkedik ezzel szemben. Most sem lehetnek mások a kezdeményezők, mint a századelőn: a népükért felelős tényezők, az egyházak, az etnikai érdekvédelmi szervezetek és a szakmai irányító szervek — magyarul szólva az erdélyi magyar papság, az RMDSZ és a gazdakörök. Ebből nemzet- és népmentő ügyet kell csinálni!

Mire ad lehetőséget az 1991. évi 36-os számú törvény, milyen hasznosítási lehetőségeket kínál a földtulajdonosok számára?

A mezőgazdasági területek tulajdonosai számára törvényes jogi keretet biztosít földjeik társulási formában történő hasznosítására, amennyiben ezzel a gazdálkodási lehetőséggel élni akarnak. Több társulási formát tesz lehetővé a törvény. Így megemlíti az írásba foglalt és az állami közjegyzőségnél hitelesített okirattal és alapszabállyal létrehozott mezőgazdasági társaságokat, valamint a szóbeli egyezség alapján alakított, minden jogi formáság nélkül működő társulásokat. Mindkét formának közös vonása, hogy az alakító tagság önkéntes akaratából, saját elhatározásából jön létre, és a társaságba bevitt földterület, gépek, állatok stb. — tehát ingó-ingatlan vagyona — felett a belépő egyén megőrzi tulajdonjogát, s azokat szabad akaratból való kilépéskor vagy kizárás esetén ismét visszakapja, a megfelelő haszon hozzáadásával vagy kötelezettségek

levonásával. A földterületet csak a mezőgazdasági év befejezése és elszámolása után kaphatja vissza a kilépő. Az üzletrész értékének meghatározásakor felértékelik a belépéskor közös mezőgazdasági használatra bevitt ingó és ingatlan javakat. A mezőgazdasági társaságban érvényesül az alapító- vagy a belépő tag üzletrésze utáni nyereségelosztásban való arányos részesedés, és az elvégzett munka utáni javadalmazás elve. A jogi személyként működő mezőgazdasági magántársaság váltakozó nagyságú tőkével és korlátlan, illetve változó számú társult taggal indulhat. Az alapszabályban rögzíteni kell, hogy tíznél kevesebb taggal és tízezer lejnél kisebb üzletrésszel nem indulhat a társaság. Egy tag jegyezhet az eredeti mellett újabb üzletrészeket is. Ezekből bizonyos értéket kivonhat a közös használatból olyan mértékben, hogy csak az alapszabály szerinti minimális üzletrész maradjon meg. A demokratikusan szervezett és vezetett társaság önszabályozó és önellenőrző tevékenységet végez. Vezetőit az alapszabályban rögzített módon választja és számoltatja el. Legfelsőbb szerve a közgyűlés, amelynek hatáskörét és működési elveit az alapszabály rögzíti. A közgyűlés választja meg az igazgató tanácsot és a könyvvizsgáló bizottságot. Jóváhagyja az alapszabályt és annak esetleges módosítását. Kiemelendő, hogy az alapszabály kiter a takarékalap létrehozásának és megőrzésének szabályaira is. Gondol a mezőgazdasági termelésben oly gyakori kockázatra, mint pl. a természeti csapások lehetősége. A törvény demokratizmusának egyik jellemzője, hogy az alapító okiratban és az alapszabályban egyes tagok számára különleges jogokat nem engedélyez.

A társaság céljainak megjelölésénél elsősorban a bevitt eszközök (föld, gép stb.) mezőgazdasági célú hasznosítása, azaz mezőgazdasági termelés megvalósítása szerepel. Ez megfelel a hajdani termelő szövetkezetek feladatának. Szabályozza az anyagbeszerzési, feldolgozó és értékesítési tevékenységet is. Ezáltal válik teljessé a társaság tevékenysége, mely összeköti a termelést az értékesítéssel. Itt merül fel az a kérdés, hogy a kereskedelmi tevékenység, az anyagbeszerzés és értékesítés a kapitalizmus körülményei között szükségessé tette, a hajdani szövetkezetek esetében, az önálló és független szövetkezetek közti szövetséget, a méltányos árak kialakítása végett, tranzitraktárok létesítését a folyamatos anyagellátás, áruátvétel és értékesítés érdekében, a válságok elkerüléséért. Hiányzik a törvényből az uniók, az összehangoló, tájékoztató (információs) és a tanácsadó társaságok közti egyeztető szervek létrehozásának jogi kerete. Nincs szó az állam szerepéről. Miben és hogyan támogat? Milyen előnyöket élvez a jogi személyként bejegyzett társaság a csak szóbeli megállapodásban létrehozott társulási formával szemben? Mert nem érdektelen az állami élelmezési alap megteremtésénél a jól működő mezőgazdasági társaságok garantált, szabadpiaci vagy szerződéses alapon biztosított, bőséges felhozatala. A szóbeli egyezés alapján létrehozott, jogi személyiséggel nem rendelkező mezőgazdasági társulások nyilván a kölcsönös bizalom előlegezése alapján működnek. Egymás lehetőségeit, hiányait kiegészítő kölcsönös segítségnyújtásban valósulnak meg. Rokoni, baráti, etnikai vagy más érzelmi viszonyra épülnek ezek a kapcsolatok, amennyiben ezt az anyagi ráutaltság is szükségessé teszi. Pénz- és gépi eszközökben szegény földtulajdonosok emberi munkaerejüket, szolgáltatásaikat ajánlják fel a termelő, gépi eszközökkel rendelkező rokonoknak stb. A bérbeadást is törvény szabályozza (1994/16. sz. földbérlei törvény). Az állami mezőgazdasági vállalatoknak szerződéses alapon földterületet bérbe adni kényelmes és kedvező lenne, ha az állami vállalatok közül versenytárgyalásos alapon lehetne kiválasztani a legmegfelelőbb, illetve a legjobban fizető bérlő partnert. Jelenleg még

egyoldalú a viszony és a bérbeadó földtulajdonos ki van szolgáltatva az állami mezőgazdasági vállalat diktálta helyzetnek.¹⁵³

Szükség lenne a bérbeadókat védő érdekvédelmi társulatra, szövetségre. Gondolt-e erre az RMGE? Programjában szerepel ugyan ennek a földtulajdonos rétegnek az érdekvédelmi képviselője, de csak a társaságokat, a bejegyzett csoportosulásokat veszi fel tagjai sorába, egyéni kisgazda nem lehet tagja, mert az RMGE társaságok szövetsége. Addig is, amíg a korszerű, jövedelmező földhasznosítás feltételei székelyföldi tájainkon is kialakulnak, marad az átmeneti korra (melynek időtartamát nem ismerhetjük előre) jellemző, átmeneti gazdálkodás. Erre vonatkozóan ad hasznos tanácsokat dr. Pap István: *Hagyomány és korszerűség a gazdálkodásban* című könyve.¹⁵⁴ A földtulajdonjog, a birtokba helyezés bonyodalmaival bajlódó kisgazda, akinek se pénze, se eszköze, se megfelelő szaktudása, elindul, ahogyan nagyapjától látta, a szomszédéval összefogott tehennel a barázdában. Szerinte nem éppen ez „a jövő zenéje”, de okosan számolva valahogy üti a széle a hosszát, s ez már mégsem munkanélküliség, sem külföldi segítségre áhítozás. Ha az ismerttetett törvény kerete szűk, indítsuk hadba képviselőinket a törvényhozásban, a politikai küzdőtéren, hogy megfelelőbbet teremtsenek, amelyből élni tudunk, mert nekünk itt élnünk kell!

Addig is, amíg társulásra, szövetkezésre határozná el magát a kisgazda, ragadja meg a feléje nyújtott segítő kezét, amelyet **gazdakörnek** hívnak. A helyi gazdakörhöz csatlakozó kisgazda beszerzési és értékesítési gondjain sokat könnyíthet. Vegye kezébe az *Erdélyi Gazdát*, és olvassa el, miként kell hozzálátania a gazdakör megszervezéséhez.¹⁵⁵

¹⁵³ *Szövetkezzetek* címmel jelent meg 1995-ben az RMDSZ Gazdasági Főosztálya és a Pro-Print Rt. közös kiadásában egy tájékoztató jellegű jogi-gazdaságszervezési tanácsadó, amelyet az érdekeltek haszonnal forgathatnak.

¹⁵⁴ Dr. Pap István: *Hagyomány is korszerűség a gazdálkodásban*. Alsand Könyvkiadó Kft. Kolozsvár 1995.

¹⁵⁵ Erdélyi Gazda. 1994. jún. 28-29. *Gazdakörök alapszabálya*.